

GEZ

KARTA ADRESOWA ZABYTKU

3. Miejscowość

STRZEGOM

1. Nazwa

**HISTORYCZNY UKŁAD URBANISTYCZNY -
OŚRODEK MIEJSKI**

2. Czas powstania

1242 r.

7. Fotografia z opisem wskazującym orientację w stosunku do sąsiednich terenów lub stron świata albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym

4. Adres

58-150 Strzegom

5. Przynależność administracyjna

województwo dolnośląskie

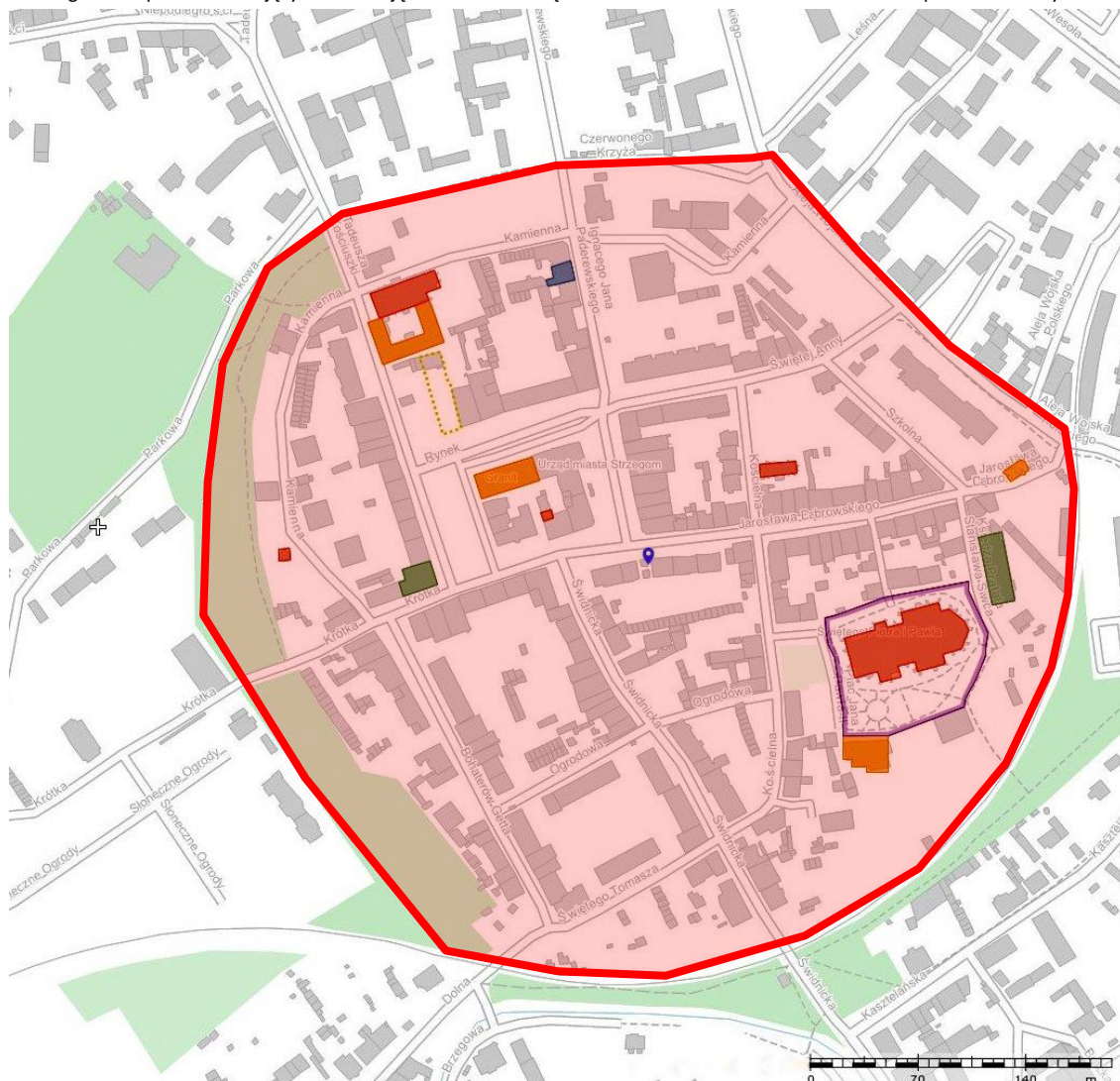
powiat świdnicki

gmina Strzegom

6. Formy ochrony

Rejestr zabytków nr 417
z dnia 12.02.1957 r.

Miejscowy plan zagospodarowania
przestrzennego (Uchwała Nr 18/19 Rady
Miejskiej w Strzegomiu z dnia
13.03.2019 r.)

Historyczny układ urbanistyczny

Źródło: <https://mapy.zabytek.gov.pl/nid/> (dostęp: 13.05.2022 r.)

Układ urbanistyczny miasta Strzegomia posiada średniowieczny rodowód. Miasto było lokowane w pobliżu istniejących osad, m.in. grodu na Bazaltowej Górze, częściowo je wchłaniając, przed 1242 r., stąd jego zewnętrzny obwód miał zarys nieregularny, zbliżony do owalu, zaś rynek znajdował się w jego południowo-wschodniej części, poza centrum, prawdopodobnie w miejscu wcześniejszego placu targowego. Przed lokacją na terenie dzisiejszego miasta funkcjonowała osada tzw. Stary Strzegom w okolicach ul. Szarych Szeregów, istniały kościoły św. Piotra i św. Piotra i Pawła oraz dwór joannitów ze spichrzem. Lokacja miasta związana była z wyznaczeniem regularnej siatki ulic oraz prostokątnych parceli pod zabudowę, pomiędzy istniejącymi już punktami, co stanowi widomy do dziś załazek obecnego układu urbanistycznego, ufortyfikowanego pierścieniem murów obronnych w końcu XIII w. Wytyczono też nowe ulice do bram miejskich. W XIV i XV wieku powstał szereg budynków handlowych, użyteczności publicznej i świątyni (m.in. wieża targowa, ratusz, synagoga, sukiennice) oraz drugi pierścień murów obronnych. Kolejnym etapem zmian w obrębie układu przestrzennego był rozwój przedmieść (Jaworskie, Grabińskie, Stary Strzegom) w końcu XVIII w. i ich włączenie do miasta wraz z powolną defortyfikacją miasta ok. 1823 r. wraz z zamianą murów w planty miejskie. Trzecim przyczynkiem do rozwoju pierwotnej siatki urbanistycznej był rozwój przemysłu i techniki, wraz z kolejno powstającymi na przedmieściach od północnego-wschodu zakładami: m.in. fabryką szczotek, słodownią, zakładami maszynowymi oraz siecią kolei żelaznej w poł. XIX w. Z ich rozwojem pojawiła się zabudowa czynszowa, nowe osiedla mieszkaniowe oraz eklektyczna architektura w centrum miasta. W wyniku opisanych procesów w okresie międzywojennym Strzegom był miastem z historycznym centrum na planie owalnicy (ukształtowanym pomiędzy XIII i XVI w.) oraz rozległymi przedmieściami wypełnionymi zabudową mieszkalną i przemysłową (XVIII-XIX w.).

Źródło: Gminny program opieki nad zabytkami Gminy Strzegom na lata 2019-2022, opracowanie: Wioletta Wrona-Gaj, Mariusz Gaj, Fundacja Otwartego Muzeum Techniki, Strzegom 2019

Stan zachowania: czytelny układ urbanistyczny.

Postulaty dotyczące konserwacji: zachowanie historycznego układu przestrzennego, tj. rozplanowanie dróg, linii zabudowy i kompozycji zieleni, restauracja i modernizacja techniczna obiektów o wartościach kulturowych z dostosowaniem współczesnej funkcji do wartości obiektów; konserwacja zachowanych głównych elementów układu przestrzennego, szczególnie nawierzchni; zachowanie sposobu użytkowania gruntów; zachowanie historycznych wnętrz urbanistycznych; dostosowanie nowej zabudowy do historycznej kompozycji przestrzennej w zakresie sytuacji, skali, bryły, podziałów architektonicznych, proporcji powierzchni muru i otworów oraz nawiązanie formami współczesnymi do lokalnej tradycji architektonicznej; uwzględnianie istniejących już związków przestrzennych i planistycznych przy działalności inwestycyjnej; sukcesywne usuwanie lub przebudowa obiektów dysharmonizujących.

10. Wykonanie karty (autor, data i podpis)

Jakub Danielski, 13.05.2022 r.

11. Zatwierdzenie karty (podpis wojewódzkiego konserwatora zabytków)*

* dotyczy zabytków niewpisanych do rejestru zabytków i niewpisanych do wojewódzkiej ewidencji zabytków